

De zorg voor het landschap in de Verenigde Staten IV ¹⁾

[907]

R. J. BENTHEM

Stafafdeling Landschapsbouw Staatsbosbeheer

Het regeringsbeleid

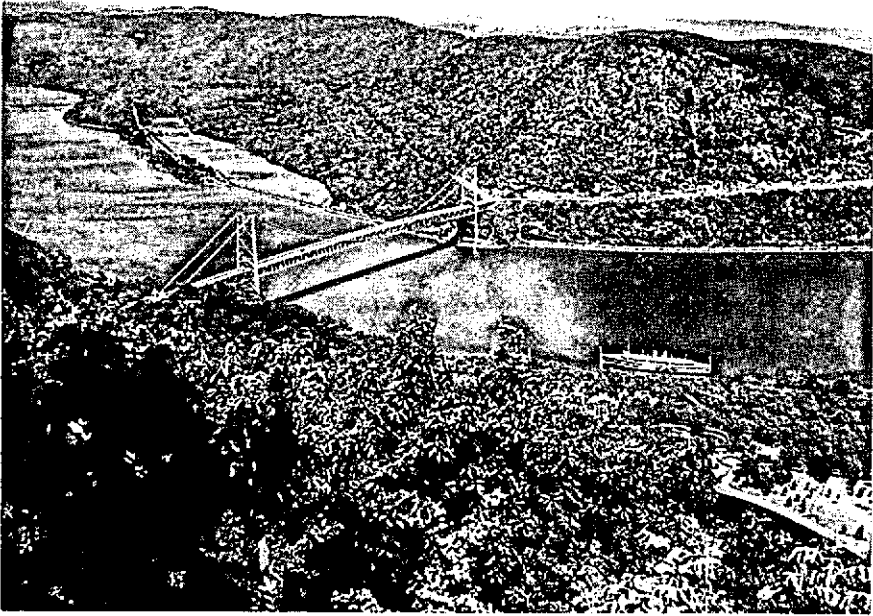
De verbondenheid van het volk van de Verenigde Staten met de natuur van zijn land en met zijn natuurlijke hulpbronnen komt in de loop der tijden ook in het regeringsbeleid telkens tot uiting. Meer dan in enig ander land stuiten wij in de geschiedenis van deze grote natie bij herhaling op uitspraken van de regeringsleiders die van hun bewondering voor of bezorgdheid over de natuurlijke rijkdommen van „God's Own Country” getuigen. De presidenten Jefferson, Lincoln, Taft en Theodore Roosevelt deden dat in hun tijd. Hoover, Franklin Roosevelt, Kennedy en Johnson zetten die traditie tot in onze dagen voort. En zij lieten het niet bij woorden.

Ondanks het feit, dat tijdens de koortsachtige planloze exploitatie van het land en zijn hulpbronnen onvoorstelbare verstoringen in het natuurlijk milieu werden veroorzaakt — men denke bijvoorbeeld aan de beruchte „dustbowl” in de central plains in 1933 — heeft die verbondenheid met land en landschap toch geleid tot voorbeeldig pionierswerk op het gebied van het landschapsbehoud. Nog altijd nemen de Verenigde Staten met hun grote, steeds groeiende oppervlakten aan beschermd landschap in de talrijke soorten van „parks”, „wilderness areas”, „recreation areas”, „natural monuments”, „sea shores” en „lake shores” een leiding gevende plaats in tussen de volkeren van de wereld.

Ook in het gedragspatroon van de huidige generatie, gesymboliseerd in de eerdergenoemde „American Way of Life” weerspiegelt zich het verlangen naar een contact met de natuur, dat rechtstreeks is terug te leiden tot de geestelijke erfenis van de pioniers-kolonisten, die streken tegen de wildernis, maar die haar ook bewonderden. Hoewel het in de Amerikaanse geschiedenis niet heeft ontbroken aan perioden, waarin het „geen-man-en-geen-cent-voor-conservation” weerklank vond, zijn toch de stemmen van de vóórstanders van het natuurbehoud steeds talrijker geworden. Amerika blijft het land, dat lang vóór het oude Europa, zijn eerste nationale parken stichtte.

In zijn korte regeringsperiode van 1961 tot 1963 wijst president Kennedy herhaaldelijk op de betekenis van het natuurbehoud. „We must have places where we can find release from the tensions of an increasingly industrialized civilization, where we can have personal contact with the natural environment

¹⁾ Foto's van het Nationaal Verkeersbureau van de V.S.

Vóór de komst van de blanke kolonisten werd het landschap in het oosten van de Verenigde Staten door nagenoeg één aaneengesloten loofwoud gekenmerkt. Een indruk van dat landschapstype krijgt men nog in sommige delen van de Appalachians in Virginia en North Carolina en b.v. in het hierboven afgebeelde Bear Mountain State Park langs de Hudson in de staat New York. Op de achtergrond de Hudson Highlands.

which sustains us". Over de functie van nationale parken: „It is the course of wisdom to set aside an ample portion of our natural resources as national parks and reserves, thus ensuring that future generations may know the majesty of the earth as we know it today”.

En over conservation: „We must expand the concept of conservation to meet the imperious challenge of the new age”.

Talrijker nog zijn de uitspraken van de huidige president van de Verenigde Staten op dit gebied. Meer nog dan bij Kennedy is het beleid van Johnson ook gericht op het landschapsherstel. In zijn Natural Beauty Message van 8 februari 1965 heet het: „We must not only protect the countryside and save it from destruction, we must restore what has been destroyed.....”.

En over een nieuwe vorm van natuurbehoud zegt hij in hetzelfde regeringsstuk: „Our conservation must be not just the classic conservation of protection and development, but a creative conservation of restoration and innovation”.

Men kan wel zeggen dat de zorg voor natuur en landschap en voor de verbetering van het milieu onder de huidige regering meer aandacht verkrijgt dan ooit te voren. Reeds tijdens de Kennedy-administratie groeide de be-

wustwording, onder invloed van de toenemende vervuiling van lucht en water en van een onbeheerst gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen (Silent Spring), dat de zorg voor het milieu een grotere aandacht verdiende. President Johnson maakte het echter, in het kader van zijn „Great Society” tot één van de „topics” van zijn binnenlandse beleid. Gedurende zijn regeringsperiode zijn er tot nu toe reeds een groter aantal wetten voor het behoud van waardevolle stukken Amerikaans landschap tot stand gekomen dan in enige andere periode daarvóór. In de bureaus van de National Park Service wordt hard gewerkt aan de voorbereiding van nog een hele reeks projecten behelzende voorstellen voor meer „parks”, „sea shores”, „lake shores”, „wild rivers”, „monuments”, „historical sites” e.d.

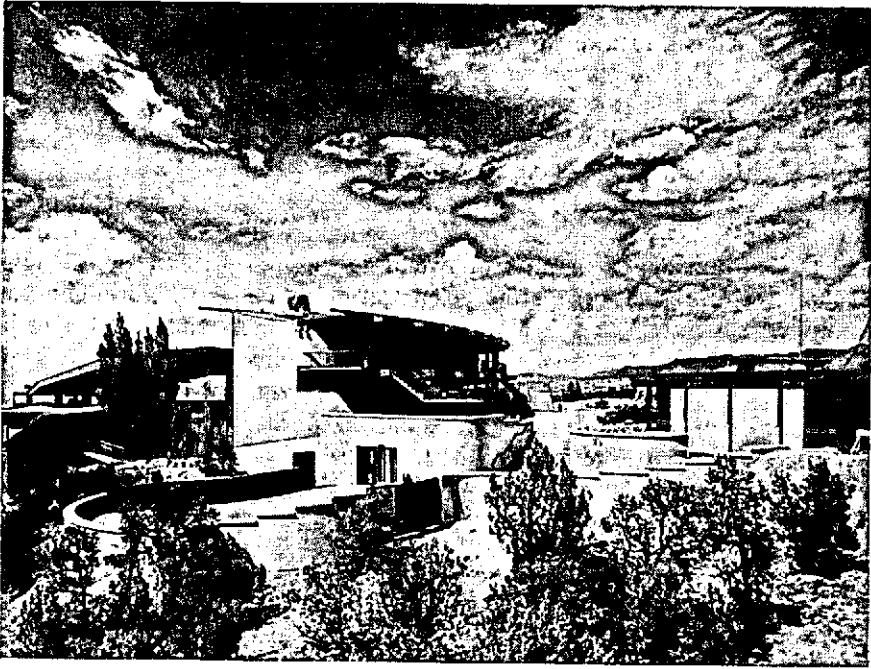
In 1965 werd, ondanks de toen reeds sterk toegenomen zorgen op het gebied van de buitenlandse politiek, de grote „White House Conference on Natural Beauty” gehouden, waarbij tijdens een belangwekkende manifestatie de noodzaak voor het behoud en vooral ook het *herstel* en de *opbouw* van het Amerikaanse landschap op een uiterst deskundige wijze werd belicht. In een omvangrijk rapport „*Beauty for America*” is van deze conferentie verslag gedaan. Zij leidde tot een aantal wetgevende maatregelen, o.a. de Highway Beautification Act van 1966 en regelingen voor verwijderen of beperken van reclameborden, autokerkhoven e.d. langs de openbare wegen. Zij zijn slechts een deel van verder voorgenomen maatregelen, die zich richten op de volgende doeleinden:

- „beautify our cities and suburbs
- .protect the American countryside
- .improve our water and waterways
- .enhance our highways and roads
- .repair the ravages of industry
- .mobilize public support
- .finance beautification
- .redirect government efforts”.

Een ander recent bewijs van de zorg van de regering over de verslechtering van het fysisch milieu vormt het rapport van de Environmental Pollution Panel van de President's Science Advisory Committee betreffende de verontreiniging van land, lucht en water, getiteld „*Restoring the quality of our Environment*”.

Typisch Amerikaans is bij dit alles hoe overheid en burgerij samen actie voeren. De overheid schept de wettelijke basis, steunt het onderzoek en verleent subsidies voor landschapsherstel. Maar ook de particuliere organisaties zamelen geld in voor een uitgebreid „Beautification Program”, een in onze oren wat naïef klinkende slogan voor een zeer belangrijk werk. Van deze particuliere activiteit is de echtgenote van de president, America's First Lady, de stuwende kracht.

Met veel succes wordt daarbij een beroep gedaan op de burgerzin en op de bereidheid van particuliere ondernemers en instellingen om gelden te verschaffen voor de landschappelijke verfraaiing van stad en platteland. Overal

Ondanks watergebrek bieden de steden in het westen van de V.S. soms voorbeelden van een geheel eigen wooncultuur met een geslaagde integratie van architectuur en landschapsbouw. (Santa Fé, New Mexico).

verschijnen plaatselijke comités voor stad- en landschapsverfraaiing. En het beleid van de federale regering vindt zijn weerslag in dat van de staten, county's en gemeenten.

In hoeverre deze impulsen van overheid en burgers het beleid blijvend zullen beïnvloeden valt in een dynamische samenleving als die van de Verenigde Staten moeilijk te voorspellen. Een gunstige factor is stellig, dat immense oppervlakten land buiten de stedelijke centra nog altijd in overheidsbeheer zijn. In dat opzicht is in de V.S. de situatie zeker veel gunstiger dan in ons land waar, door het afstoten van grote oppervlakten domeinbezit in de tweede helft van de vorige eeuw, het verwerven van de zo noodzakelijke gronden voor openbare doeleinden als recreatie en landschapsbouw thans een zeer moeilijke opgave is geworden.

Het snel reagerend en besluitvaardig bestuursapparaat schept in Amerika ongetwijfeld grote mogelijkheden voor een gericht en actief beleid en voor het bereiken van praktische resultaten op korte termijn. Bovendien zijn de met de uitvoering belaste technische diensten zoals de National Park Service uitstekend georganiseerd en is er een krachtig uniform beleid onder een vaak zeer bezielende leiding. Daarnaast is een actief meewerkende burgerij stellig ook van grote waarde. De afstand tussen overheid en burger is er over het algemeen geringer dan in Nederland.

Aan de andere kant vormt een snel fluctuerende samenleving, die openstaat voor telkens nieuwe interesses, een moeilijke factor in het beleid op lange termijn. De Amerikaan reageert vaak positief, vooral als het iets nieuws betreft, maar zijn interesse is dikwijls vluchtig en zijn aandacht is snel afgeleid naar iets anders. Voor een stabiel beleid inzake grondgebruik op lange termijn schept dat een wat onzeker uitgangspunt. Daar komt bij dat, zoals reeds gezegd de planologie maar moeizaam op gang komt. Het onbeperkte beschikkingsrecht over eenmaal verworven grond is de doorsnee Amerikaan heilig. De resultaten daarvan zijn overal te zien en hebben op sommige plaatsen, bijvoorbeeld langs grote delen van de prachtige Californische kust tot onherstelbare schade aan het landschap geleid. Langzaam aan begint nu bij insiders het besef te groeien, dat het zo niet onbeperkt door kan gaan. Maar zeer veel bewoners van de Verenigde Staten zijn voor de Westeuropese denkbeelden op het gebied van de ruimtelijke ordening bepaald nog niet toegankelijk. In een werelddeel waar een overvloed aan land altijd het beeld van de samenleving beheerste zal het nog wel geruime tijd duren alvorens, door de nood gedwongen, tot een effectieve ordening van die ruimte zal worden besloten.

De positie en de opleiding van de landschapsarchitecten

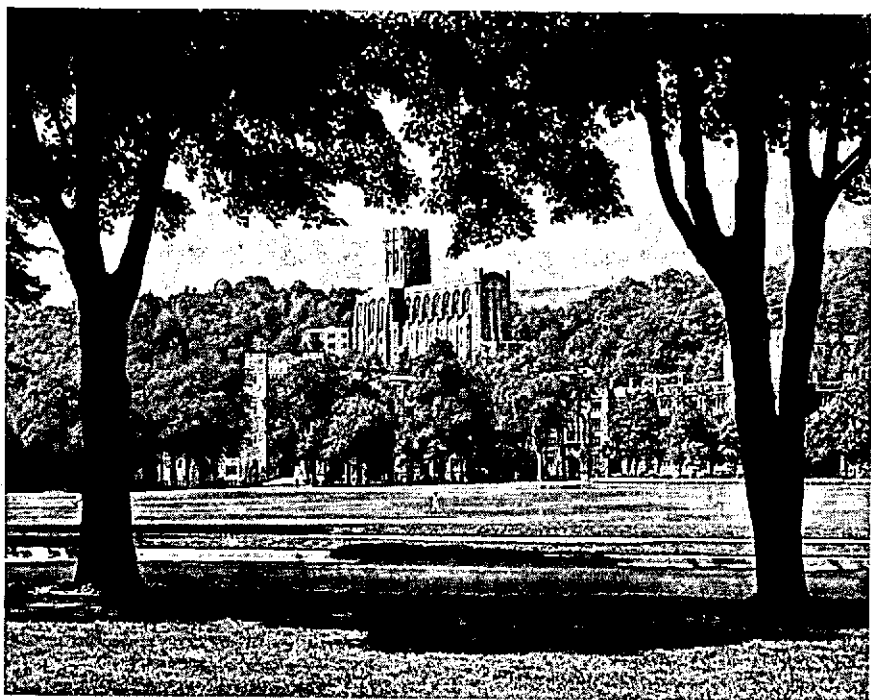
Tijdens gesprekken met vakgenoten en gedurende het verblijf aan een drietal onderwijsinrichtingen: de Universiteit van California in Berkeley (San Francisco), de Universiteit van Oregon in Eugene en de Harvard Universiteit in Cambridge (Massachusetts) is getracht enig inzicht te verkrijgen in de positie en de opleiding van de landschapsarchitecten in de V.S.

Als algemene indruk kwam daaruit naar voren, dat de belangstelling voor het beroep van de landschapsarchitect in het huidige tijdsbestel in Amerika groter is dan ooit te voren. In dit opzicht dringt zich de vergelijking op met de situatie in ons eigen land, waar eveneens het aantal studerenden in deze studierichting met sprongen omhooggaat, zowel op het academisch niveau als bij de middelbare onderwijsinrichtingen.

De snel voortschrijdende verstedelijking, de wegenbouw, de steeds verder gaande landinrichting, vooral ook ten behoeve van de recreatie, de enorme vlucht van het „outdoorlife” in de V.S., en het krachtige overheidsbeleid op dit punt zijn daarvoor de voornaamste oorzaken. Ondanks de toename van het aantal studenten is de vraag naar landschapsarchitecten echter nog zeer groot. Tal van diensten en ook particuliere bureaus kampen met een groot gebrek aan getrainde en ervaren krachten.

Het aantal academisch gevormde landschapsarchitecten in de Verenigde Staten bedraagt thans meer dan 3.000. Daarvan zijn 35% als zodanig werkzaam in particuliere bureaus, 32% zijn als landschapsarchitect of in een verwante functie verbonden aan overheidsinstellingen, 19% vervult in hoofdzaak de taak van stedenbouwkundige of planoloog, 6% is in hoofdzaak betrokken bij het onderwijs en 8% is niet in het vakgebied werkzaam.

In de voorgaande afleveringen is reeds opgemerkt dat de Amerikaanse,

De landschappelijke vormgeving van sommige oude universitaire centra in de oostelijke staten, zoals de hierboven afgebeelde Cadet Chapel van de Militaire Academie in West Point (New York), getuigt nog van de Britse stijl.

landschapsarchitect — en niet alleen in Amerika, maar ook in andere landen valt dit waar te nemen — zich in het bijzonder bezighoudt met de planning en uitvoering van technische stedenbouwkundige en recreatieve voorzieningen. Anders dan bij ons is bij velen van hen het ontwerpen en uitvoeren van beplantingsplannen een zeer ondergeschikt deel van hun taak. Sommigen geven in dit verband openlijk toe dat hun kennis op het gebied van houtsoorten en de praktische toepassing ervan sinds hun opleiding niet meer op het gewenste peil is gebleven omdat de aard van hun dagelijks werk veel meer wordt bepaald door het ontwerpen van wegen, het inrichten van parkeerplaatsen, het situeren van bouwwerken, recreatievoorzieningen, kampeerterreinen enz., met de daarmede gepaard gaande volle verantwoordelijkheid voor de technische uitvoering en de daarbij te gebruiken dode materialen. Zaken die bij ons veeleer door de technici van de diensten voor „openbare werken” of „stadsontwikkeling” worden behartigd. In vele gevallen ligt in de V.S., wat het levende materiaal betreft, de nadruk op het sparen van aanwezige begroeiing, waarbij uit esthetisch oogpunt vaak verrassende resultaten worden bereikt. Ook is in verschillende situaties het planten van nieuwe bomen of struiken slechts van ondergeschikte en aanvullende aard in het totale stramien van de landschappelijke vormgeving.

Natuurlijk ligt de situatie in een groot land als de V.S. overal weer anders en zijn er ook voorbeelden van uitgebreide en gecompliceerde nieuwe beplantingsprojecten. In een staat als Connecticut b.v. en ook in Californië worden bij de landschapsverzorging van de verkeerswegen vaak uitgebreide beplantingsplannen uitgevoerd, waarbij het „creatieve” sterk domineert over het „conserverende”. Bij een groot aantal landschapsarchitecten echter ligt het accent van hun werkzaamheden toch in de bovengeschetste richting.

Bij de zich snel ontwikkelende stedenbouw, waarin het openbaar groen een steeds groter plaats opeist, ligt er voor de goed opgeleide landschapsarchitect in de V.S. stellig nog een wereld van mogelijkheden.

De opleiding voltrekt zich, wat het universitair niveau betreft, aan een 20-tal universiteiten. Leiding gevend zijn daarbij de Harvard Universiteit, de Universiteit van Pennsylvania in Philadelphia en de Universiteit van California in Berkeley. Maar ook de Universiteit van Urbana (Illinois), die van Ann Arbor (Michigan) en die van Madison (Wisconsin) hebben een goede reputatie. De opleidingen kunnen veelal worden voltooid met een Bachelor degree of een Master degree.

Van het middelbaar onderwijs zijn geen gegevens verzameld.

Ongeveer $\frac{2}{3}$ van het aantal afgestudeerde landschapsarchitecten is georganiseerd in de „American Society of Landscape Architects” (ASLA). Deze goed georganiseerde bond vormt een hechte band tussen vele vakgenoten. Hij geeft een drietal periodieken uit: „Landscape Architecture”, een meer algemeen gericht blad met een onafhankelijke redactie, „ASLA-Bulletin”, het officieel huishoudelijk orgaan en „Land” een maandelijks nieuwsbron van het bureau van de organisatie in Washington. De ASLA is samengesteld uit 18 afdelingen naar geografische eenheden die zijn toegerust met secties voor speciale taken. Daarnaast is er een algemeen hoofdbestuur onder een voorzitter, 3 vice-voorzitters en een groot aantal commissies. De organisatie heeft haar doelstellingen geformuleerd in 21 programmapunten die het beleid op lange termijn moeten bepalen en in 40 op korte termijn na te streven doeleinden.

Houdt men voor ogen dat naar schatting in de komende 40 jaar in de V.S. een gelijke hoeveelheid woon- en werkruimte met bijbehorende stedelijke voorzieningen beschikbaar moeten komen dan de thans bestaande — de vervanging van het door sanering verdwijnende nog buiten beschouwing gelaten — dan is het duidelijk dat daarbij voor de landschapsarchitect een grote taak kan zijn weggelegd. Voor de bundeling van krachten en belangen is een hechte vakorganisatie daarbij uiteraard van grote betekenis.

Als een indicatie van de bewustwording dat stedenbouw en landschapsbouw hand in hand moeten gaan, moge hier tenslotte de uitspraak van één van de voormannen van de Amerikaanse landschapsarchitectuur, William G. Carnes worden aangehaald:

„It seems paradoxical, but it is true, that one of the most promising effects of our technical age is an awakened regard for nature and for landscape architecture”